

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Кушнір Інна Олександрівна, студентка IV курсу (групи ІБ-4) спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

Науковий керівник: Ткаченко Л.В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри соціальних комунікацій, документознавства та інформаційної діяльності Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

У цій статті досліджується роль української мови як важливого чинника національної ідентичності в сучасному українському суспільстві. Особлива увага приділяється аналізу соціального статусу української мови, її впливу на формування національної свідомості, а також політиці державної підтримки та популяризації української мови. Розглядаються також основні виклики та перспективи розвитку української мови в різних сферах життя.

Ключові слова: українська мова, національна ідентичність, мовна політика, суспільство, культура.

У сучасних умовах українська мова виконує ключову роль у формуванні національної ідентичності, особливо на тлі новітніх суспільно-політичних викликів, що постали перед Україною. З моменту здобуття незалежності Україна перебуває у процесі розбудови своєї культурної і мовної самобутності. Українська мова є не тільки засобом комунікації, але й важливим символом національної єдності, що зумовлює її особливий статус у суспільстві.

Формулювання цілей статті (постановка завдання): проаналізувати значення української мови в сучасному українському суспільстві як важливого чинника національної ідентичності, культурної спадщини та соціальної єдності.

Роль української мови в сучасному українському суспільстві вже неодноразово ставала об'єктом уваги науковців, культурологів та громадських діячів. Багато дослідників розглядали українську мову як центральний елемент національної ідентичності та як засіб суспільного згуртування.

Серед основних досліджень, які аналізували процес мовної політики та її вплив на суспільство, можна виділити праці таких авторів, як Тараненко О. (Тараненко, 2020), Радчук В. (Радчук, 2021) та Масенко Л. (Масенко, 2004). Їхні роботи акцентують на історичному розвитку української мови та впливі різних політичних режимів на її статус та функціонування. Масенко Л., зокрема, детально описує питання мовної асиміляції та роль мови у формуванні національної самосвідомості, досліджуючи перешкоди на шляху до утвердження української мови в суспільстві.

Також варто відзначити наукові розвідки Шевельова Ю. (Шевельов, 2017) та Дзюби І. (Дзюба, 2001), які розглядають українську мову як культурний та соціальний феномен. Шевельов Ю. аналізує мовні процеси через призму

історії, наголошуючи на важливості підтримки української мови як ключового фактора збереження національної самобутності.

Дослідження, проведені сучасними соціологами та лінгвістами, як-от Гриценко О. (Гриценко, 2010) та Куликів В. (Куликів, 2015), висвітлюють мовну ситуацію у різних регіонах України, відзначаючи зміни у ставленні населення до української мови, особливо після впровадження нових законодавчих ініціатив. У своїх дослідженнях вони акцентують на соціальних аспектах функціонування мови в контексті глобалізації та впливу медіа на мовну свідомість.

Таким чином, спираємося на значний масив наукових досліджень, які обґрунтовують важливість української мови як державного, культурного та соціального чинника в сучасному українському суспільстві. Ці роботи створюють підґрунтя для подальших розвідок у сфері мовної політики, ідентичності та суспільного розвитку України.

У сучасному українському суспільстві роль української мови набуває все більшого значення, виступаючи потужним інструментом формування національної ідентичності та соціальної єдності. Підтвердженням цьому є актуальні дослідження і державні ініціативи, спрямовані на підтримку та популяризацію української мови як офіційної. У цьому контексті дослідження ролі української мови стає необхідним для розуміння її значення в соціально-політичному та культурному просторі України.

Мова є однією з фундаментальних основ національної ідентичності та символом єдності суспільства. Як зазначає Дзюба І., українська мова виступає одним із головних чинників самоідентифікації українців, що дозволяє їм зберігати національну єдність навіть у складних історичних умовах (Дзюба, 2001: 45–47).

Мова формує світогляд, розвиває культурну спадщину та є важливим засобом консолідації українського народу. В умовах постійного соціально-політичного тиску мова стає засобом опору й збереження культурного спадку. Такий підхід дозволяє розглядати українську мову як один із найважливіших чинників національної єдності та збереження історичної спадщини.

Прийняття Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» у 2019 році стало важливим кроком у розвитку мовної політики України. За словами Тараненка О., цей закон має на меті підтримку та розвиток української мови, забезпечення її функціонування у всіх сферах суспільного життя (Тараненко, 2020: 120–123). Законодавче закріплення української мови підсилює її позиції як єдиного державного засобу спілкування та інтеграції в освітню, культурну й економічну сфери. Це, своєю чергою, сприяє підвищенню престижу української мови, особливо серед молоді, що розглядає її як мову перспективного майбутнього.

Сучасна освіта відіграє важливу роль у забезпеченні поширення української мови. Включення української мови до всіх рівнів освіти, починаючи з дошкільної і завершуючи університетською, є основою для її сталого розвитку. Освітні програми, що підтримують та розвивають українську мову, формують мовну свідомість і патріотизм серед підростаючого

покоління. Також медіа, особливо телебачення, радіо та інтернет-ресурси, є потужними інструментами, через які мова стає доступною широкій аудиторії. Радчук В. акцентує увагу на важливості українськомовних медіа в сучасному інформаційному просторі, які сприяють збереженню мовного суверенітету та формуванню національної єдності (Радчук, 2021: 45–48).

Сучасний світ характеризується стрімким розвитком глобалізації та інтернаціоналізації, які безпосередньо впливають на мовні процеси в Україні. Ці явища створюють як нові можливості, так і серйозні виклики для української мови, що потребує особливої уваги з боку суспільства та держави.

Глобалізація веде до взаємодії між різними культурами та мовами, що часто призводить до зменшення ролі національних мов. Українська мова стикається з ризиком маргіналізації у контексті англійської мови, яка домінує в міжнародному спілкуванні, науці, бізнесі та інформаційних технологіях. Багато молодих українців обирають навчання та роботу в англomовному середовищі, що може призвести до зменшення активного використання української мови в повсякденному житті.

Інтернаціоналізація освіти також є важливим чинником. Багато українських закладів вищої освіти переходять на англomовне навчання для залучення іноземних студентів та відповідності міжнародним стандартам. Це може мати позитивний вплив на академічну мобільність, але водночас створює загрозу для розвитку української мови в освітньому просторі. Потреба в балансі між забезпеченням якості освіти та збереженням національної мовної ідентичності стає актуальною.

Дослідження ролі української мови в сучасному українському суспільстві показало, що українська мова є не лише засобом комунікації, а й важливим елементом національної ідентичності, культурної спадщини та соціальної згуртованості. В умовах глобалізації та інтернаціоналізації українська мова стикається з низкою викликів, які потребують уваги та зусиль з боку суспільства і держави. До таких викликів можемо віднести:

- *збереження національної ідентичності* (українська мова грає ключову роль у самоідентифікації українців, формуючи зв'язок між поколіннями та зберігаючи культурну спадщину. В умовах зовнішніх і внутрішніх викликів важливо підтримувати мовну політику, яка сприяє використанню української мови в усіх сферах життя);

- *адаптація до нових умов* (сучасне українське суспільство потребує адаптації до нових мовних і культурних реалій, зокрема, шляхом інтеграції української мови в глобальний інформаційний простір. Слід стимулювати розвиток українськомовних медіа та освітніх програм, які забезпечують якісне навчання української мови в контексті міжнародних стандартів);

- *соціальна відповідальність* (підтримка української мови вимагає активної участі всіх верств населення, від державних інституцій до простих громадян. Кожен має свідомо підходити до використання української мови у повсякденному житті, підкреслюючи її важливість у збереженні національної культури).

У зв'язку з цими викликами важливо, щоб державна мовна політика сприяла розвитку української мови в усіх сферах життя. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 2019 року став важливим кроком у цьому напрямі. Однак, його реалізація потребує активної участі суспільства, зокрема в навчанні української мови, підтримці українськомовних медіа та популяризації української культури.

Виклики глобалізації та інтернаціоналізації є складними, але їх можна подолати за умов активної мовної політики та підтримки української мови в суспільстві. Важливо не лише адаптуватися до нових умов, а й зберегти свою ідентичність, підкреслюючи цінність української мови як важливого елемента національної культури та самоідентифікації.

Отже, українська мова є одним із найважливіших елементів формування національної ідентичності та єдності українського народу. Законодавча підтримка, активне використання мови в освіті та медіа, а також постійна протидія глобалізаційним викликам сприяють збереженню й розвитку української мови в сучасному суспільстві. Національна мова є не лише засобом спілкування, а й ціннісною основою української ідентичності, і тому її підтримка має залишатися пріоритетним завданням для українського суспільства. Щодо перспектив подальших досліджень, то необхідно продовжувати вивчення ефективності реалізації мовної політики в Україні, зокрема, аналізувати вплив законодавчих змін на фактичне використання української мови у різних сферах тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриценко О. Соціолінгвістичний простір сучасної України. Київ: Видавництво Інституту української мови, 2010. 248 с.
2. Дзюба І. У пошуках української ідентичності: дослідження мови, культури та національної свідомості. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2001. С. 45–47.
3. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [Електронний ресурс]. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 16. Ст. 81–98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
4. Куликів В. Українська мова у глобальному просторі: виклики та перспективи. Київ: Видавничий дім «Академія», 2015. 212 с.
5. Масенко Л. Мова і політика: соціолінгвістичні аспекти функціонування української мови. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2004. 192 с.
6. Радчук В. Медіа та мовний простір в Україні: сучасні виклики. Київ: Освіта України, 2021. С. 45–48.
7. Тараненко О. Мовна політика в Україні: виклики та перспективи. Київ: Либідь, 2020. С. 120–123.
8. Шевельов Ю. Мова і культура: Вибрані статті. Київ: Видавництво «Критика», 2017. С. 45–58.

REFERENCE

1. Hrytsenko O. Sotsiolinhvistychnyi prostir suchasnoi Ukrainy. Kyiv: Vydavnytstvo Instytutu ukrainskoi movy, 2010. 248 s.
2. Dziuba I. U poshukakh ukrainskoi identychnosti: doslidzhennia movy, kultury ta natsionalnoi svidomosti. Kyiv: Vydavnytstvo «Naukova dumka», 2001. S. 45–47.
3. Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi» [Elektronnyi resurs]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2019. № 16. St. 81–98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
4. Kulykiv V. Ukrainska mova u hlobalnomu prostori: vyklyky ta perspektyvy. Kyiv: Vydavnychiy dim «Akademiiia», 2015. 212 s.
5. Masenko L. Mova i polityka: sotsiolinhvistychni aspekty funktsionuvannia ukrainskoi movy. Kyiv: Vydavnychiy dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2004. 192 s.
6. Radchuk V. Media ta movnyi prostir v Ukraini: suchasni vyklyky. Kyiv: Osvita Ukrainy, 2021. S. 45–48.
7. Taranenko O. Movna polityka v Ukraini: vyklyky ta perspektyvy. Kyiv: Lybid, 2020. S. 120–123.
8. Shevelov Yu. Mova i kultura: Vybrani statii. Kyiv: Vydavnytstvo «Krytyka», 2017. S. 45–58.